

Jasiuk, Jerzy

150 rocznica rozpoczęcia budowy Kanału Augustowskiego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/4, 808-809

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIĘĆDZIESIĄTA ROCZNICA UTWORZENIA CHEMICZNEGO INSTYTUTU
BADAWCZEGO

Z okazji utworzenia w 1922 r. w Warszawie Chemicznego Instytutu Badawczego, pierwszej polskiej przemysłowej placówki naukowo-badawczej, której tradycje kontynuuje obecnie działający na tym samym terenie Instytut Chemii Przemysłowej, odbyła się w dniach 10—11 kwietnia 1973 r. w gmachu Naczelnej Organizacji Technicznej uroczysta sesja naukowa. Wzięli w niej udział — obok czołowych przedstawicieli nauki i gospodarki — prezes PAN, prof. Włodzimierz Trzebiatowski i minister Przemysłu Chemicznego, prof. Jerzy Olszewski.

Na posiedzeniu plenarnym, które prowadził przewodniczący Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Przemysłu Chemicznego, były długoletni dyrektor Instytutu, prof. Alaksander Zmaczyński przemówienie wygłosił min. J. Olszewski. Wskazał on na stojące przed Instytutem ważne zadania badawcze w dziedzinach wielkiej syntezy organicznej, tworzyw sztucznych i chemii gospodarczej. Wygłoszono także referaty: *Kataliza w przemysłowych procesach utleniania i polimeryzacji* (prof. Józef Obłój) i *Prace badawcze nad modyfikacją polimerów* (doc. Lech Zakrzewski). W dalszym ciągu sesja obradowała w trzech sekcjach: Syntezy organicznej, Tworzyw sztucznych i Analitycznej.

W wygłoszonych referatach plenarnych i komunikatach¹ dokonano podsumowania osiągnięć Instytutu, oceniono stan rozwoju badań i produkcji w poszczególnych dziedzinach przemysłu chemicznego w porównaniu z rozwojem światowym i potrzebami naszej gospodarki i nakreślono zadania na przyszłość.

Z okazji jubileuszu wybitny został przez Mennicę Państwową okolicznościowy medal pamiątkowy projektu prof. J. Jarnuszkiewicza. Medal został przyznany osobom, które na przestrzeni 50 lat istnienia Instytutu wniosły wkład w jego rozwój.

Andrzej Pfeffer

150 ROCZNICA ROZPOCZĘCIA BUDOWY KANAŁU AUGUSTOWSKIEGO

Bogaty program imprez Roku Nauki Polskiej sprawił, że obchody 150-lecia rozpoczęcia budowy Kanału Augustowskiego znalazły się niejako na drugim planie i zostały w zasadzie ograniczone do terenu województwa białostockiego. Nie sądzę jednak, aby należało nad tym specjalnie ubolewać, gdyż jak wiadomo znaczenie tego rodzaju obchodów jubileuszowych polega nie tyle na ich skali i rozgłosie, co na powiązaniu z aktualnymi potrzebami społecznymi. A pod tym względem jubileusz Kanału Augustowskiego spełnił w dużej mierze pokładane nadzieje.

Dominującym akcentem obchodów stała się dyskusja nad formami i sposobami efektywnego wykorzystania obiektu przy zachowaniu jego zabytkowego charakteru oraz środowiska przyrodniczego. Kanał Augustowski bowiem, który był jedną z największych budowli inżynierskich wzniesionych na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w., należy obecnie do najbardziej wartościowych zabytków techniki w kraju. Równocześnie stanowi, coraz liczniej odwiedzany, atrakcyjny szlak turystyczny. Stąd wynika znaczenie powiązania tej ostatniej funkcji z wymogami ochrony konserwatorskiej.

¹ Wszystkie referaty i komunikaty wygłoszone na sesji zostały opublikowane w wydanym z tej okazji w rozszerzonej objętości nrze 3/1973 miesięcznika „Przemysł Chemiczny”. Znajduje się tam również obszerna bibliografia publikacji i patentów Instytutu za ostatnie 10 lat.

Oczywiście obchody były również okazją dla popularyzacji dziejów kanału, a zwłaszcza przebiegu jego projektowania i budowy oraz okoliczności polityczno-ekonomicznych, które przyczyniły się do podjęcia tej inwestycji.

Główne uroczystości miały miejsce w Augustowie w okresie między 15 a 29 czerwca 1973 r. Wybór tych dat wynikał z jednej strony z faktu rozpoczęcia prac nad projektem kanału przez ówczesnego podpułkownika Ignacego Prądyńskiego właśnie w czerwcu 1823 r., a z drugiej z tradycyjnie, corocznie obchodzonych w tym czasie Dni Augustowa. Program obejmował 25 różnego rodzaju imprez popularno-naukowych, kulturalnych i sportowych.

Obchody rozpoczęła uroczysta sesja Powiatowej Rady Narodowej w Augustowie oraz Towarzystwa Miłośników Ziemi Augustowskiej. Wygłoszono na niej trzy referaty: Marii Marandy *Dzieje i przyszłość Kanału Augustowskiego*, inż. Leonarda Budryka *Wstępna koncepcja zagospodarowania przestrzennego zabytkowej części Kanału Augustowskiego* oraz mgra Marka Kędzierzawskiego *Zanieczyszczenie wód i ochrona środowiska na terenie powiatu augustowskiego*.

Następnego dnia, tj. 16 czerwca, odbyło się otwarcie Muzeum Kanału Augustowskiego, które zlokalizowano w zabytkowym domku, pochodzącym z czasów budowy obiektu, usytuowanym w Augustowie w bezpośrednim sąsiedztwie śluzy na kanale. Pierwsza ekspozycja objęła wydawnictwa poświęcone Kanałowi Augustowskiemu oraz stanowiące źródła do jego historii, kolekcję instrumentów mierzniczych z pierwszej połowy XIX w. i zestaw dokumentacji technicznej powstałej w związku z odbudową kanału po zniszczeniach wojennych jak również dla bieżących potrzeb gospodarki wodnej. Ekspozycja ta została urządzona przy pomocy Muzeum Techniki w Warszawie.

Ważnym momentem obchodów było odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej saperom polskim, którzy budowali kanał przed 150 laty, a po ostatniej wojnie rozminowali go ocalając od zniszczenia. W czasie wiecu, który zorganizowano po odsłonięciu tablicy, jednostka wojskowa z Ełku podjęła zobowiązanie o sprawowaniu patronatu nad zabytkową częścią kanału.

Dla upamiętnienia jubileuszu został wybity specjalny medal, na awersie którego umieszczono artystycznie zinterpretowany widok śluzy oraz napis „150 lat Kanału Augustowskiego”, a na rewersie herb Augustowa z datą 1973. Wydano również specjalne metalowe znaczki pamiątkowe oraz okolicznościowy afisz.

Za bardzo ważne dla popularyzacji tematu trzeba uznać nowe wydanie publikacji Jerzego Górewicza i Bolesława Orłowskiego *Kanał Augustowski*¹, w której autorzy przedstawili dzieje obiektu, jego obecny stan oraz perspektywy wykorzystania.

Przygotowaniem obchodów 150-lecia rozpoczęcia budowy Kanału Augustowskiego kierował specjalnie powołany społeczny komitet, w którego działalność szczególnie wkład wniosło Towarzystwo Miłośników Ziemi Augustowskiej, a w liczbie jego członków dr Jerzy Górewicz, jeden z inicjatorów uroczystości jubileuszowych, a zwłaszcza powiązania ich z konsekwentną i skuteczną ochroną cennego zabytku.

Jerzy Jasiuk

PRACE NAD HISTORIĄ STOWARZYSZEŃ TECHNICZNYCH

W 1972 r. wznowiła działalność Komisja Historii Ruchu Stowarzyszeniowego NOT. W jej skład wchodzi przedstawiciele stowarzyszeń naukowo-technicznych

¹ J. Górewicz, B. Orłowski: *Kanał Augustowski, jego dzieje i przyszłość*. Towarzystwo Miłośników Ziemi Augustowskiej, Augustów 1973 ss. 144.